

**EKONOMSKI FAKULTET
UNIVERZITETA U KRAGUJEVCU**

**Prof. Dr Miroslav Đorđević
Prof. Dr Saša Obradović**

OSNOVI MAKROEKONOMIJE

Kragujevac, 2012.

Recenzenti:

Prof. dr Slobodan Cvetanović, Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu

Prof. dr Zoran Arandelović, Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu

Izdavač: Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Odlukom Katedre za opštu ekonomiju i privredni razvoj od 21.12.2011. godine i Nastavno-naučnog veća Ekonomskog fakulteta u Kragujevcu od 28.12.2011. godine, odobreno je izdavanje ove knjige.

ISBN: 978-86-6091-031-0

Štampa: Interprint

Tiraž: 300

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovana, snimljen ili emitovan na bilo koji način: elektronski, mehanički, fotokopiranjem ili drugim vidom, bez pisane dozvole oba autora.

PREDGOVOR

Osnovi makroekonomije su posebna naučno-stručna disciplina u okviru ekonomske nauke. Ona je kao takva zasnovana na savremenim saznanjima, ali i na bazičnim teorijskim postulatima. Autori udžbenika trudili su se da oblikuju tekst kao pristupačan ne samo stručnoj, već i široj javnosti, u nameri da se olakša mogućnost razumevanja složenih ekonomskih kategorija. Težina problema koji se u knjizi obrađuju, gotovo sigurno nameće mnogo pristupa i mogućnosti za dalja istraživanja i proučavanja. Imajući u vidu činjenicu da i danas postoje različite teorijske koncepcije i pristupi, pri pisanju teksta nastojalo se da bude strukturiran, tako da predstavlja na određen način, polaznu osnovu u učenju. Uvaženi su dobro provereni stavovi više svetskih autora u ovoj oblasti.

U osmišljavanju teksta posebno su veliki uticaj imala predavanja većem broju generacija na predmetu Osnovi makroekonomije, kao i višegodišnje aktivno učestvovanje u svim oblicima nastave na dodiplomskim i posrediplomskim studijama na Ekonomskom fakultetu u Kragujevcu i drugim obrazovnim institucijama. Prof. Dr Miroslav Đorđević, autor je II, IV, VI i IX poglavlja. Prof. Dr Saša Obradović, autor je I, III, V, VII, VIII, X, XI i XII poglavlja. Autori su u obradi naučno stručnog materijala analizirali veći broj publikacija, koje su navodili u spisku korišćene i citirane literature. U obradi datog materijala indirektno su uključena saznanja i drugih oblasti društvenih nauka, koja su od značaja za bolje razumevanje makroekonomske problematike. Na drugoj strani, nije moguće obuhvatiti samo u jednom delu, kompletnu materiju ove predmetne problematike, s obzirom na mogućnosti koje pruža tema istraživanja. Upravo iz tih razloga, u tekstu je izložena elementarna osnova makroekonomije neophodna za početno razumevanje i rešavanje problema u ovoj oblasti.

Autori

Jun, 2012. godine

OSNOVI MAKROEKONOMIJE

SADRŽAJ

I UVOD U MAKROEKONOMIJU

1. Osnovni principi donošenja ekonomskih odluka	1
2. Razlozi proučavanja makroekonomije	6
2.1. Razlike između makroekonomije i mikroekonomije	7
3. Ključne makroekonomske varijable	9
4. Uslov ravnoteže u ekonomiji	11
5. Najznačajniji makroekonomski teorijski koncepti	13
Rezime	16
Pitanja	17
Ključne reči	17

II PRIVREDNI RAST I EKONOMSKI RAZVOJ

1. Pojemovna razgraničenja	18
2. Ciljevi ekonomskog razvoja	26
3. Privredni rast – dugoročan i spor proces	27
4. Velike regionalne nejednakosti	28
5. Od ograničenog do održivog rasta	31
6. Ekonomski razvoj i siromaštvo	35
7. Ekonomski razvoj i nejednakost u raspodeli	39
Rezime	41
Pitanja	43
Ključne reči	43

III MAKROEKONOMSKI AGREGATI

1. Makroekonomski podaci i osnovne veličine	44
2. Institucionalna struktura makroekonomije	46
2.1. Cirkularni tokovi outputa i dohotka	47
2.2. Osnovne makroekonomske relacije	51
3. Razlike između BDP i BNP	53
4. Računovodstvo agregatnog outputa	55
4.1. Proizvodni pristup u merenju outputa	58
4.2. Metod izdataka u merenju outputa	60
4.3. Prihodni pristup u merenju outputa	62
4.4. Sastavni elementi outputa	64
Rezime	66

Pitanja	67
Ključne reči	67

IV OSNOVNI ANALITIČKI INSTRUMENTARIJ EKONOMIJE RAZVOJA I TEORIJE PROIZVODNJE

1. Kriva proizvodnih mogućnosti	68
2. Kriva agregatne ponude	70
3. Pokazatelji dostignutog nivoa proizvodnje i dinamike privrednog rasta	72
4. Društveni indikatori razvoja	75
5. Kombinovanje faktora privrednog rasta - proizvodna funkcija	78
5.1. Proizvodni koeficijenti	78
5.2. Proizvodna funkcija sa jednim tehnološkim procesom	78
5.3. Kontinuelne proizvodne funkcije	80
5.4. Kob-Daglasova proizvodna funkcija	82
5.5. Optimalna kombinacija proizvodnje	84
6. Stopa privrednog rasta	90
Rezime	92
Pitanja	93
Ključne reči	93

V NOMINALNE I REALNE MAKROEKONOMSKE VELIČINE

1. Realni versus nominalni BDP	94
2. Upotreba cenovnih deflatora	97
3. Ograničenja pri merenju outputa	100
3.1. Problem uporedivosti na bazi deviznog kursa	104
4. Komparacija realnih dohodaka kao mera životnog standarda	106
5. Stanje nacionalne ekonomije i investicije	108
Rezime	111
Pitanja	111
Ključne reči	112

VI PRIVREDNI CIKLUSI I POLITIKE STABILIZACIJE I RAZVOJA

1. Privredni ciklus: pojam i osnovne karakteristike	113
2. Faze privrednih ciklusa	117
3. Međuzavisnost makroekonomskih varijabli sa tokom ciklusa	121
4. Teorije privrednih ciklusa	123

4.1. Kejnzijsko shvatanje privrednih ciklusa	124
4.2. Monetaristički pristup	125
4.3. Privredni ciklusi u modelu novoklasičara	125
4.4. Novokeynsijanske teorije privrednih ciklusa	126
4.5. Teorije realnih ciklusa	127
5. Dometi makroekonomske politike stabilizacije i razvoja	128
Rezime	130
Pitanja	133
Ključne reči	134

VII DETERMINACIJA DOHOTKA U KRATKOM ROKU

1. Agregatni izdaci	135
2. Funkcija potrošnje i indukovana štednja	137
3. Ravnotežni dohodak	143
4. Uloga multiplikatora	148
5. Državni izdaci i porezi u određenju ravnotežnog dohotka	152
6. Inflacioni i deflacioni gep	157
Rezime	162
Pitanja	162
Ključne reči	163

VIII AD-AS MODEL

1. Kriva agregatne tražnje	164
2. Agregatna ponuda	167
2.1. Agregatna ponuda u kratkom roku	170
3. Makroekonomska ravnoteža u kratkom roku	174
4. Efekti promena agregatne tražnje u kratkom roku	176
5. Agregatna ponuda i ravnoteža u dugom roku	178
Rezime	183
Pitanja	183
Ključne reči	184

IX MODELI PRIVREDNOG RASTA

1. Pojam i osnovni elementi modela privrednog rasta	185
2. Kejnzijski modeli privrednog rasta	186
2.1. Harod-Domarov model rasta	187
3. Neoklasični modeli privrednog rasta	189
3.1. Neoklasični model Roberta Soloua	189
3.2. Grafička ilustracija modela rasta Roberta Soloua	192
4. Endogeni modeli privrednog rasta	202

4.1. AK model privrednog rasta	203
Rezime	205
Pitanja	206
Ključne reči	206

X ŠTEDNJA

1. Odnos štednje i investicija	207
1.1. Stopa štednje – empirijski rezultati	210
2. Kejnzijski pristup štednji	211
3. Distribucija dohotka kao determinanta štednje	213
4. Privatna, javna i ukupna štednja	215
5. Uticaj realne kamatne stope na štednju	217
5.1. Kamatna osetljivost štednje	220
5.2. Realna kamatna stopa i stanje državnog budžeta	222
Rezime	226
Pitanja	226
Ključne reči	227

XI INVESTICIJE

1. Investicije i output	228
1.1. Dinamika kretanja investicija	231
2. Optimalni stok kapitala	232
2.1. Fiskalna politika i nivo kapitala	235
2.2. Marginalni proizvod kapitala i proizvodna funkcija	236
2.3. Investicije i kamatna stopa	238
3. Investicije i tržište akcija	239
3.1. Tobinovo q	241
4. Princip akceleratora	244
4.1. Fleksibilni akcelerator	248
5. Strane direktne investicije	249
Rezime	254
Pitanja	255
Ključne reči	255

XII TRŽIŠTE RADA

1. Granični proizvod rada	256
1.1. Efekti supstitucije i dohotka	259
1.2. Kriva ponude rada	260
2. Formiranje tražnje za radnom snagom	264
2.1. Marginalni prihod i realna zarada	267
2.2. Kriva tražnje za radnom snagom	269

2.3. Faktori pomeranja krive tražnje.....	271
3. Ravnoteža na tržištu rada.....	273
3.1. Model efikasne zarade	277
Rezime.....	280
Pitanja.....	281
Ključne reči	282
LITERATURA	283

I UVOD U MAKROEKONOMIJU

Ekonomija je nauka koja proučava kako se alociraju resursi između konkurentnih upotreba. Svaka naučna disciplina ima sopstveni način interpretacije i analize pojava iz stvarnog života. Ekonomski način rezonovanja obuhvata osnovne logičke postulate koji se koriste u praktičnom i teorijskom rešavanju ekonomskih problema. Ljudi koordiniraju želje, potrebe i mogućnosti, pri datim mehanizmima odlučivanja, društvenim običajima i političkoj realnosti u posmatranoj ekonomiji. U meri u kojoj je to dozvoljeno, formulišu se ekonomske teorije na bazi događaja iz stvarnosti. Modeli nastali na bazi teorija, su simplifikacija stvarnih događaja, ali su dobra osnova za razumevanje važnih varijabli, čije se ponašanje želi objasniti. Pri tome se naravno, izostavljaju svi relativno brojni, nebitni detalji. Makroekonomija kao nauka bavi se proučavanjem pojava na nivou celokupne ekonomije.

1. Osnovni principi donošenja ekonomskih odluka

Jedan od centralnih problema u ekonomiji je retkost resursa, odnosno premalo raspoloživih dobara da se zadovolje sve pojedinačne želje. Retkost u sebi sadrži dva osnovna elementa:

1. Ljudske potrebe;
2. Sredstva i resurse za ispunjenje tih potreba.

Ova dva elementa su povezana i determinisana društvenim okolnostima u kojima ljudi žive. Količina dobara i usluga koju će proizvesti jedna ekonomija zavisi od tehnologije, raspoloživih proizvodnih inputa, kao i efikasnosti akcija koje preduzimaju ljudi u procesu proizvodnje. Retkost dobara i usluga se ne može eliminisati, s obzirom da se nove želje i potrebe stalno razvijaju. Zbog toga se u ekonomiji uvek razmišlja kroz poređenje troškova i koristi. Ekonomska pitanja u realnom svetu su često jako komplikovana. Rezonovanje kroz analizu troškova i koristi jednostavno obezbeđuje okvir u davanju odgovora na ova pitanja. Svaki izbor bilo da je od strane pojedinca ili društva u celini, uvek ima troškove i koristi odgovarajuće odluke, pri čemu se uvek treba rukovoditi osnovnim pravilom u ekonomiji koje figurativno glasi: «ne postoji besplatni ručak»¹.

Ekonomisti često upotrebljavaju termin marginalni (granični), kao ključni koncept. Marginalni troškovi su dodatni troškovi iznad troškova koji su uključeni u analizu. To znači da su to troškovi izvan onih, koji su već uračunati u sagledavanju date odluke. Marginalne koristi su dodatne koristi iznad onih koje su već izvedene. Na primer, ako čitate određenu knjigu,

¹ Mankju G. (2006) *Principi ekonomije*, Ekonomski fakultet, Beograd, str.4.

Survey of Current Business, April 1999.

Survey of Current Business (1995) July "Note on Calculating Output and Price Indexes".

Todaro, M. (1997) Economic Development, Longman, London and New York.

UNDP (2003) Human Development Report (New York: Oxford University Press).

UNDP (1993) Human Development Report, (New York: Oxford University Press).

United Nations Statistical Yearbook, 1985-1986

United Nations, World investment Report 2002.

U.S. Department of Commerce data

Vasiljević, B (2008) Lekcije iz savremene političke ekonomije, Beograd.

World Bank (2001) World Development Report 2002 (Oxford: Oxford University Press).

World Bank (1997) World Development Report, (New York: Oxford University Press).

World Bank (1998) Development Indicators 1998, Washington, D.C.

World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty, (2000) Oxford University Press.

World Bank Saving database (on-line)

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

330.101.541(075.8)

ЂОРЂЕВИЋ, Мирослав, 1953 -

Osnovi makroekonomije / Miroslav
Đorđević, Saša Obradović - Kragujevac :
Ekonomski fakultet, 2012 (Kragujevac :
Interprint). - 288 str. : graf. prikazi,
tabele ; 24 cm

Tiraž 300. - Napomene i bibliografske
reference uz tekst. - Bibliografija: str.
283-288.

ISBN 978-86-6091-031-0

1. Обрадовић, Саша, 1967 – [аутор]
а) Макроекономија
COBISS.SR-ID 194457612